

HUR GÖRS BIBLIOTEKEN TILL FORUM FÖR FOLKSTYRET?

Metoder för biblioteken för att främja
demokrati

Anni Ojajärvi och Marianne Tenhula

Jukka Vahti

© Sitra 2021

SITRAs utredningar 195

**HUR GÖRS BIBLIOTEKEN TILL FORUM
FÖR FOLKSTYRET?: METODER FÖR
BIBLIOTEKEN FÖR ATT FRÄMJA
DEMOKRATI**

Författare:

Anni Ojajärvi, Marianne Tenhula, (Solita) och
Jukka Vahti (Sitra)

Ombrytning: PunaMusta Oy

ISBN 978-952-347-239-6 (PDF) www.sitra.fi

ISSN 1796-7112 (PDF) www.sitra.fi

I SERIEN SITRAS UTREDNINGAR publiceras
resultat av Sitras framtidsarbete och
försöksverksamhet.

Sisällys

Förord	2
Tiivistelmä	3
Sammanfattning	4
Summary	5
1. Inledning: Varför och hur blir biblioteken forum för folkstyret?	6
Framtidens bibliotek byggs upp på nätverk samt skapar erfarenheter av lärande och delaktighet	8
2. Bibliotekens metoder för att främja demokrati	13
2.1. Genomför tillsammans med en samarbetspartner	15
Påverkanscoachningar	15
Diskussionsmöten kring ett valt tema	17
Valpaneler för önskad målgrupp	19
Hur påverkar EU oss?	21
Kreativa påverkansmetoder	24
2.2. Gör själv på biblioteket	26
En liten politisk läsutmaning	26
Mjukisdjursval	28
3. Tips och framgångsnycklar för biblioteken	30
3.1. Var sätta i gång?	31
3.2. Skapa ett ramverk för samarbete	32
3.3. Sänk tröskeln att delta	33
3.4. Synliggör	33
3.5. Förbered dig på överraskande situationer	34
3.6. Man behöver inte lyckas varje gång!	34
4. Slutord: Idéer och inspiration för bibliotekens demokratiarbete	35

Förord

Riksdagens presidium framförde i slutet av 2017 en önskan om att bibliotekens roll ska stärkas som mötesplatser för politiker och medborgare. Sedermera har man fått goda erfarenheter av denna typ av evenemang, bland annat under regeringens biblioteksturné år 2019, där regeringsprogrammet presenterades. I Sitras projekt Biblioteken blir forum för folkstyret ville man prova hur ett bestående, ständigt utvecklande fysisk och virtuell mötesplats som förenar den lokala, regionala, nationella och EU-nivån kan byggas upp i anslutning till bibliotekstjänsterna.

Försöksprojekthelheten passade också in i reviderade bibliotekslagens anda. Genom försöket ville man testa olika interaktionsformer och förbättra medborgarnas påverkans- och delaktighetsmöjligheter när det gäller beslutsfattande i samhället. Med hjälp av försöken söktes fungerande former för olika verksamhetsmodeller via vilka biblioteken kan bli *forum för folkstyret* som är välbekanta och naturliga för alla finländare. Ett omfattande ibrukttagande i finländska bibliotek av de koncept som utvecklats i försöken och vidareutveckling av koncepten skulle inte enbart vara ett så kallat *win-win*-läge, utan rentav en *win-win-win*-konstellation, eftersom såväl biblioteken som medborgarna och beslutsfattarna skulle gynnas av det.

För biblioteken ger verksamhetsmodellen en möjlighet att utföra och utveckla bibliotekens lagstadgade uppgift som främjare av aktivt medborgarskap och demokrati. Samtidigt kan bibliotekets ställning i kommunen stärkas och biblioteken kan bli föregångare när det gäller utveckling av tjänster. Även för medborgarna vore fördelarna uppenbara: biblioteken kan bli ett nytt forum och ett ”användargränssnitt” för att påverka saker som är betydelsefulla för en själv. Modellen kan stärka delaktighet, deltagande och interaktion samt för sin del stärka tilltron till representativ demokrati på såväl kommunal, landskaps-, nationell som EU-nivå.

Fördelarna med Biblioteken blir forum för folkstyret-verksamhetsmodellen för beslutsfattarna är också viktiga för demokratin. Modellen och de färdiga koncepten erbjuder beslutsfattarna en möjlighet till trygg interaktion med medborgarna, något som inte är en självklarhet i det nuvarande kommunikations- och medieklimatet. Samtidigt får beslutsfattaren ett nytt forum för att berätta om sina politiska åsikter. I bästa fall blir resultatet en ömsesidig upplevelse av möte, interaktion och delaktighet ur beslutsfattarens och medborgarens perspektiv.

Försöksprojekthelheten var en del av Sitras projekt Folkstyrets grundreovering, som har utrett det finska folkstyrets tillstånd och utvecklingsbehov samt stött dess förnyelseförmåga genom olika försök. Projektet utgår från arbetsdokumentet Folkstyrets grundreovering, som utarbetats av Sitras äldre rådgivare **Liisa Hyssälä** och **Jouni Backman** och som publicerades i februari 2018, där ett av många åtgärdsförslag var att biblioteken ska göras till mötesplatser för diskuterande demokrati och ett separat anslag ska reserveras för dem.

Antti Kivelä

direktör

Sitras Förnyelseförmåga-tema

Tiivistelmä

Tämä käsikirja esittelee keinoja, jotka auttavat kaikkia yleisiä kirjastoja tekemään lakisääteistä demokratiatyötään. Kirjastojen demokratiatyö tukee kansalaisten osallisuutta rakentamalla kansalaisdialogia ja luomalla lisää vaikuttamisen mahdollisuuksia.

Käsikirjalla on useita kohderyhmiä. Päättäjät saavat käsikirjasta yleisen ymmärryksen keinoista, joita kirjastoissa voidaan hyödyntää kohtaamisten ja vuorovaikutuksen rakentamisessa. Kirjaston henkilökuntaa se auttaa konkreettisesti tarjoamalla keinoja erityyppisten tilaisuuksien järjestämiseen ja yhteistyön rakentamiseen eri toimijoiden kanssa. Kansalaiset voivat tutustua erilaisiin osallistumisen tapoihin ja inspiroitua niistä.

Käsikirjassa esitellyt keinot pohjaavat Kirjastoista kansanvallan foorumeita -kokeiluista saatuihin oppeihin. Kokeilut rakensivat vuosien 2020 ja 2021 aikana keinoja, joiden avulla yleiset kirjastot voivat olla laajemmin osa kansalaisyhteiskuntaa. Kirjastot voivat luoda dialogin paikkoja kansalaisten ja päättäjien välille paikallisella, valtakunnallisella ja EU-tasolla. Kokeilussa oli mukana kuusi kirjastoa (Imatra, Inari, Mäntyharju, Oulu, Pietarsaari, Turku). Tavoitteena oli hyvät toimintamallit ja keinot kansanvallan lisäämiseksi kirjastoissa. Sitra oli kokeilujen käynnistäjä, koordinoija ja rahoittaja.

Kokeilut ja niistä syntyneet keinot sopivat myös hyvin uuden kirjastolain henkeen. Lain tavoitteita ovat aktiivisen kansalaisuuden, demokratian ja sananvapauden edistäminen. Lisäksi laissa yleisen kirjaston tehtäviksi mainitaan muiden tehtävien ohella yhteiskunnallisen ja kulttuurisen vuoropuhelun edistäminen.

Tämä käsikirja perustuu kokeilujen käytännön tekijöiden haastatteluihin sekä kokeiluissa syntyneisiin materiaaleihin. Käsikirjassa esitelty keinovalikoima on muodostettu niin, että jokainen Suomen yleinen kirjasto voisi toteuttaa niitä, resursseista ja kiinnostuksesta riippuen, eri tavoin. Tavoitteena oli, että jokaiselle kirjastolle voisi löytyä eri keinoista sopiva tapa tukea kansalaisten osallisuutta ja rakentaa dialogeja.

Kehitetyt keinot auttavat kirjastoja esimerkiksi opettamaan yhteiskunnallista vaikuttamista ja kannustamaan siihen, rakentamaan dialogia ja kohtaamisia kansalaisten ja päättäjien välille, selittämään, miten EU-tasoiset päätökset vaikuttavat kansalaisten arkeen sekä hyödyntämään erilaisia luovia menetelmiä demokratiatyössä.

Toivomme että käytännönläheiset ja konkreettiset esimerkit auttavat kirjastoja ottamaan keinot käyttöön. Käsikirjaan on koottu myös kattava vinkkilista keinojen toteuttamiseen. Ne ovat käytännön oppeja ja asioita, joita hankkeen kirjastot olisivat itse toivoneet tienneensä jo ennen kokeilujen toteuttamista. Vinkit ja keinot ovat vapaasti kaikkien suomalaisten kirjastojen hyödynnettävissä.

Sammanfattning

I denna handbok presenteras sätt för att hjälpa alla allmänna bibliotek att utföra sitt lagstadgade demokratiarbete. Bibliotekens demokratiarbete stöder medborgarnas delaktighet genom att skapa en medborgardialog och flera möjligheter att påverka.

Handboken har flera målgrupper. Den ger beslutsfattare en allmän uppfattning om sätt som kan utnyttjas i biblioteken för att möjliggöra möten och interaktion. Bibliotekspersonalen får konkret stöd av den i och med att handboken erbjuder medel för att organisera olika evenemang och skapa ett samarbete med olika aktörer. Medborgarna kan bekanta sig med olika sätt att delta och bli inspirerade av dem.

Medlen som presenteras i handboken utgör grunden för de lärdomar som erhållits från projektet Biblioteken blir forum för folkstyret. Försöken resulterade 2020 och 2021 i metoder, med vars hjälp de allmänna biblioteken kan bli en större del av medborgarsamhället. Biblioteken kan skapa platser för dialog mellan medborgare och beslutsfattare på lokal, riksomfattande och EU-nivå. I försöket deltog sex bibliotek (Imatra, Enare, Mäntyharju, Uleåborg, Jakobstad, Åbo). Målsättningen var goda verksamhetsmodeller och medel för att öka demokratin i biblioteken. Sitra startade försöken och var även koordinator och finansär för projektet.

Försöken och medlen som uppstått genom dem är också väl förenliga med den nya bibliotekslagen. Till lagens syften hör att främja ett aktivt medborgarskap, demokrati och yttrandefrihet. Enligt lagen är en av de allmänna bibliotekens uppgifter därtill att främja en samhällelig och kulturell dialog.

Denna handbok grundar sig på intervjuer av personer som utför det praktiska arbetet inom försöken samt på de material som uppstod under försöken. De åtgärder som presenteras i handboken har utformats så att varje allmänna bibliotek i Finland kan genomföra dem på olika sätt, beroende på resurserna och intresset. Målsättningen är att varje bibliotek kunde hitta ett eget sätt bland åtgärderna för att stödja medborgarnas delaktighet och möjliggöra dialoger.

De utvecklade metoderna hjälper biblioteken till exempel att undervisa i samhälleligt påverkande och att uppmuntra till detta, möjliggöra dialog och möten mellan medborgarna och beslutsfattarna, förklara hur beslut på EU-nivå påverkar medborgarnas vardag samt utnyttja olika kreativa metoder i demokratiarbetet.

Vi hoppas att de praktiska och konkreta exemplen hjälper biblioteken att ta medlen i bruk. I handboken har man även samlat en omfattande tipslista för att förverkliga metoderna. Dessa är praktiska lärdomar och saker som biblioteken i projektet själva skulle ha önskat att de visste redan innan försöken förverkligades. Tipsen och metoderna kan användas fritt av alla finska bibliotek.

Summary

This report in the form of a handbook presents ways that can help all public libraries carry out democracy work; in other words, to build civil dialogue, participation and opportunities for exerting influence. The handbook has several target groups. It offers decision-makers a general understanding of the methods that libraries can use to build encounters and interaction. This will specifically help library employees provide the means to organise different types of events and build co-operation with different groups. In addition, individuals can explore the different ways to participate and be inspired by them.

The tools presented in the handbook are based on the lessons learned from the experiment “Libraries as forums of democracy”. During 2020 and 2021, the pilot project helped public libraries to become a wider part of civil society by providing a venue for dialogue between the general public and various decision-makers. The project involved six libraries (in Imatra, Inari, Mäntyharju, Oulu, Pietarsaari and Turku). The objective was to employ effective operating models and methods for increasing democracy in libraries. The experiments were launched, co-ordinated and funded by Sitra.

The resulting experiments and methods are also well suited to the spirit of the new Library Act, whose objectives are to promote active citizenship, democracy and freedom of expression – the act also states that the tasks of a public library include the promotion of social and cultural dialogue in addition to its other more traditional roles.

This handbook is based on interviews with the experiments’ participants and on the material produced during the experiments. The selection of methods are presented in the handbook in such a manner that any public library in Finland can implement them in their own way, depending on the resources and interest. The aim was for any library to be able find a suitable way among the various options to support citizen participation and build dialogue.

The methods developed help libraries to teach and encourage societal influence, build dialogue and create encounters between individuals and decision-makers, to explain how EU-level decisions affect people’s everyday lives and to learn how to use different creative methods in democracy work.

Practical and specific examples make it easier for libraries to implement the methods and the handbook contains a comprehensive list of tips for implementing them. These include practical lessons and a list of items that the project libraries identified as being useful to know prior to the experiments and which can now be freely used by all Finnish libraries.

1. Inledning: Varför och hur blir biblioteken forum för folkstyret?

Till projektet Biblioteken blir forum för folkstyret valdes i början av år 2020 sex finländska bibliotek av olika storlekar på olika håll i landet. Två stora (Uleåborg, Åbo), två mellanstora (Jakobstad, Imatra) och två små (Enare, Mäntyharju) bibliotek valdes med.

Med de bibliotek som valts till försöket gjordes en plan upp om försökets innehåll och form, målgrupp och försökssätt. Målet var inte endast att finna goda verksamhetsmodeller för det egna biblioteket i syfte att öka dialogen mellan medborgare och politiker eller andra demokratifrämjande aktörer, utan också att tillsammans med de sex biblioteken söka lärdomar som kan delas med alla bibliotek i Finland.

Mer information om projektet Biblioteken blir forum för folkstyret hittar du på [Sitras webbplats](#).

För denna handbok har fem välfungerande metoder sammanställts utifrån bibliotekens försök. Metoderna syftar till att hjälpa alla bibliotek i Finland att finna ett eller flera lämpliga sätt att stärka det egna bibliotekets roll som arena för folkstyret. För handboken har försöken gått igenom och lärdomar har tagits av dem, försöksbiblioteken har intervjuats om det praktiska genomförandet och om vilka råd de själva vill ge till alla bibliotek.

Coronatiden gav försöken en extra krydda. I och med den nya situationen, som berörde alla, blev försöken verkligen arenor för ett nytt, virtuellt folkstyre som sträckte sig ända till medborgarnas hem.

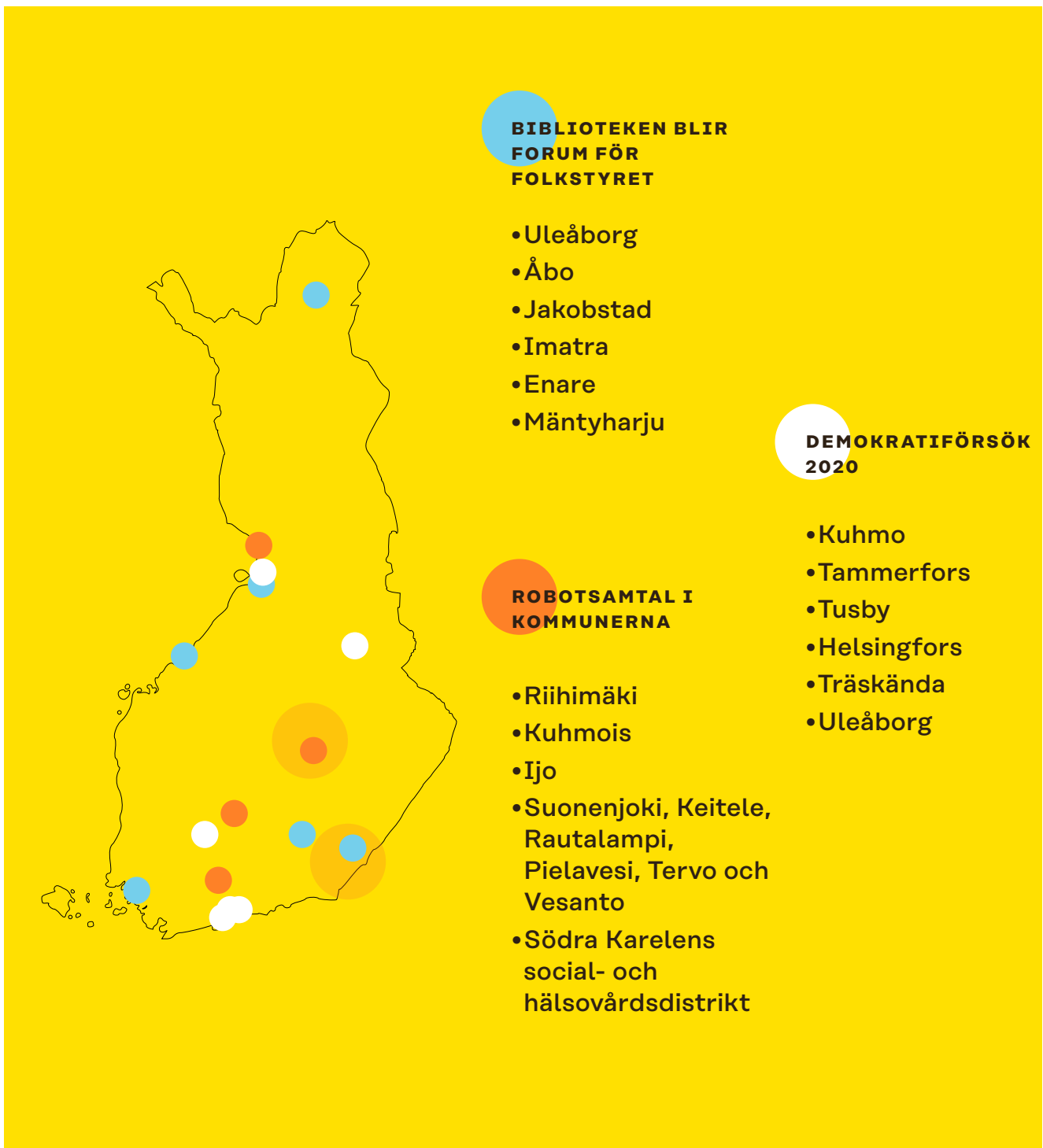

Bild 1. Sitra försök som främjar delaktighet på olika håll i Finland åren 2020–2021. I denna publikation behandlas konceptet som utvecklats inom försöksprojekthelheten Biblioteken blir forum för folkstyret och de lärdomar som erhållits i försöken.

Framtidens bibliotek byggs upp på nätverk samt skapar erfarenheter av lärande och delaktighet

Vad kan man säga om bibliotekens framtid på basis av de genomförda försöken?

De projektarbetare som vi intervjuat anser att **utvecklingen av biblioteken är en naturlig fortsättning på det tidigare.**

Biblioteken som medverkade i försöket såg projektet som ett led i ett kontinuum, där bibliotekets roll inte egentligen ändras, utan ett tema som varit aktuellt länge stöds och stärks.

Framtidens bibliotek är ett upplevelse-, lär- och servicecenter. Biblioteket är också i fortsättningen en del av folkbildningen, en plats för kritiskt tänkande, skapande av olika perspektiv och diskussion. Vid sidan av

utlåning av böcker stärks bibliotekens roll som medborgarnas hemvist och arena: medborgarna kan föra fram sitt eget perspektiv och delta i att främja saker som är viktiga för dem själva.

Framtidens bibliotek byggs upp i samarbete med olika aktörer. Dialog och samarbetsmodeller byggs i framtiden upp allt mer med bland annat andra aktörer inom kultur- och- bildningssektorn, tredje sektorn och medborgarorganisationer.

Ett digitalt bibliotek skapar en mer tillgänglig framtid. Coronatiden lärde biblioteken hur biblioteket som arena för folkstyret kan bli tillgängligt på ett nytt sätt och sträcka sig hem till alla. Arbetet har bara börjat, men erfarenheterna av distans- och hybridevenemang är lovande och skapar nya möjligheter att fungera som bildnings- och dialogarena för folket.

TIPS.

"Det här är ett steg mot en ny framtid som också anknyter till att biblioteket inte bara är bibliotekets ensak, utan att det också behövs samarbete med den övriga bildningssektorn."

"Inget bibliotek är en ö, det behövs nätverk och samarbete på bred front, på olika nivåer från det globala till det lokala!"

"Biblioteket har också till uppgift att visa olika perspektiv och hjälpa med kritiskt tänkande. Förutom med böcker kan det göras genom diskussion."

Vilka önskemål har då vanliga finländare om samhällliga evenemang som anordnas på biblioteken? En fingervisning ges av en enkätundersökning som genomfördes i november 2020 och som i fråga om dessa svar ännu är opublicerad, där det framgår att närmare 60 procent av de 4 500 som svarade ansåg att olika evenemang är antingen mycket viktiga eller ganska viktiga sätt att

följa och delta i samhällsdebatten och beslutsfattandet. De svarande upplevde att de viktigaste sätten att följa och delta i samhällsdebatten är tv och nättidningar eller -medier. Nätevenemang och partiets webbplatser upplevde som minst viktiga. (Gemensam undersökning på landskapsnivå 2020, Kantar TNS.)

Nedan anges olika sätt att följa och delta i samhällsdebatten och det samhälleliga beslutsfattandet.

Hur viktiga anser du att de är för din egen del?

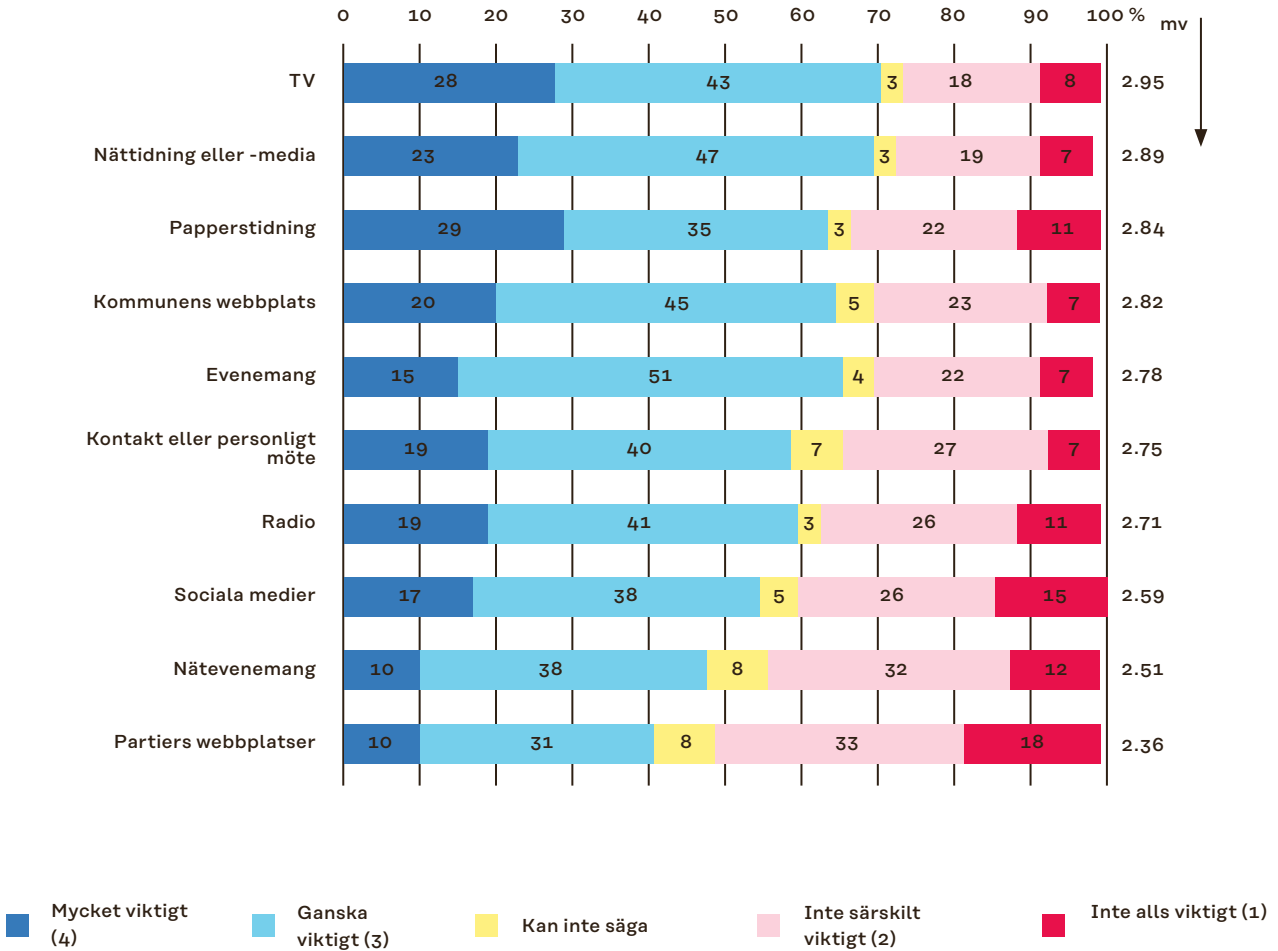

Bild 2. Hur viktiga anser du att följande sätt att följa och delta i samhällsdebatten och det samhälleliga beslutsfattandet är?

Om det är möjligt att träffa beslutsfattare på biblioteken, är de svarande mest intresserade av att träffa riksdagsledamöter, kommundi-

rektörer, ministrar och ledamöter av kommunfullmäktige. Däremot upplevdes representanter för landskapet åtminstone tills vidare som mer avlägsna enligt enkäten.

Om kommunens bibliotek anordnar öppna evenemang för att höra och träffa beslutsfattare, vilka skulle du vilja träffa?

Du kan välja flera alternativ.

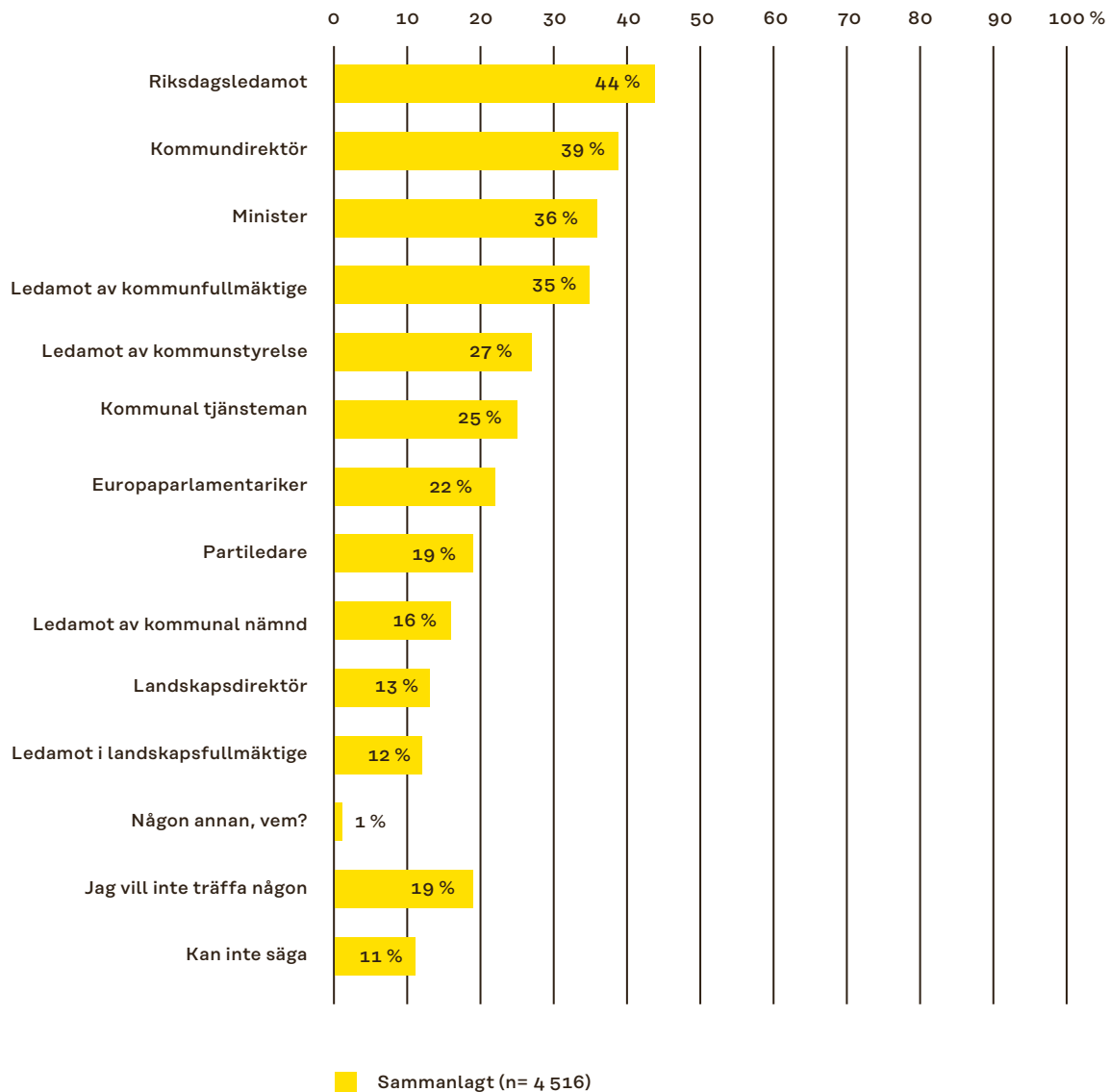

Bild 3. Om öppna evenemang för att höra och träffa beslutsfattare anordnas i kommunens bibliotek, vilka skulle du vilja träffa?

Enligt biblioteksenkäten vill man höra särskilt om lokala frågor (79 procent av dem som svarade), men cirka två femtedelar av dem som svarade upplevde att också riksomfattande och landskapsfrågor är intressanta. EU-ämnen och andra internationella teman låg tydligt bakom de ovan nämnda. Bland närmare samhällsteman var tämligen tradi-

tionella, vardagsnära politikteman de mest intressanta. De tre mest intressanta temaområdena i enkäten var 1) social- och hälsovårdstjänster, 2) säkerhet och 3) kultur- och fritidstjänster.

Vilka frågor på följande nivåer skulle du vilja höra om och diskutera på öppna evenemang som anordnas i kommunens bibliotek?

Du kan välja flera alternativ.

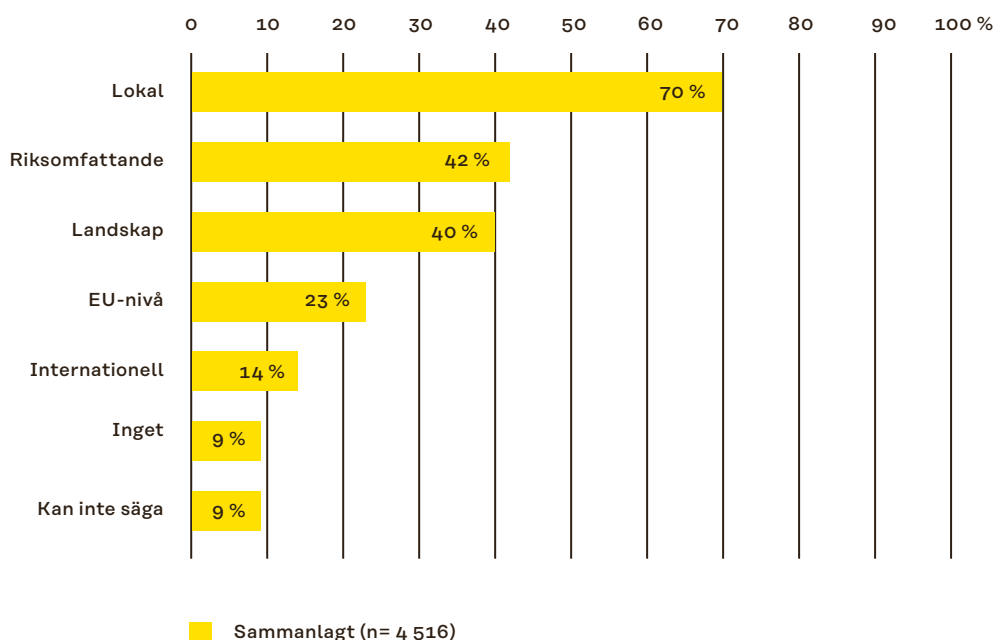

Bild 4. Vilka frågor på följande nivåer skulle du vilja höra om och diskutera på öppna evenemang som anordnas i kommunens bibliotek?

Vilka teman skulle du vilja höra om och diskutera med beslutsfattare på öppna evenemang som anordnas i kommunens bibliotek?

Du kan välja flera alternativ.

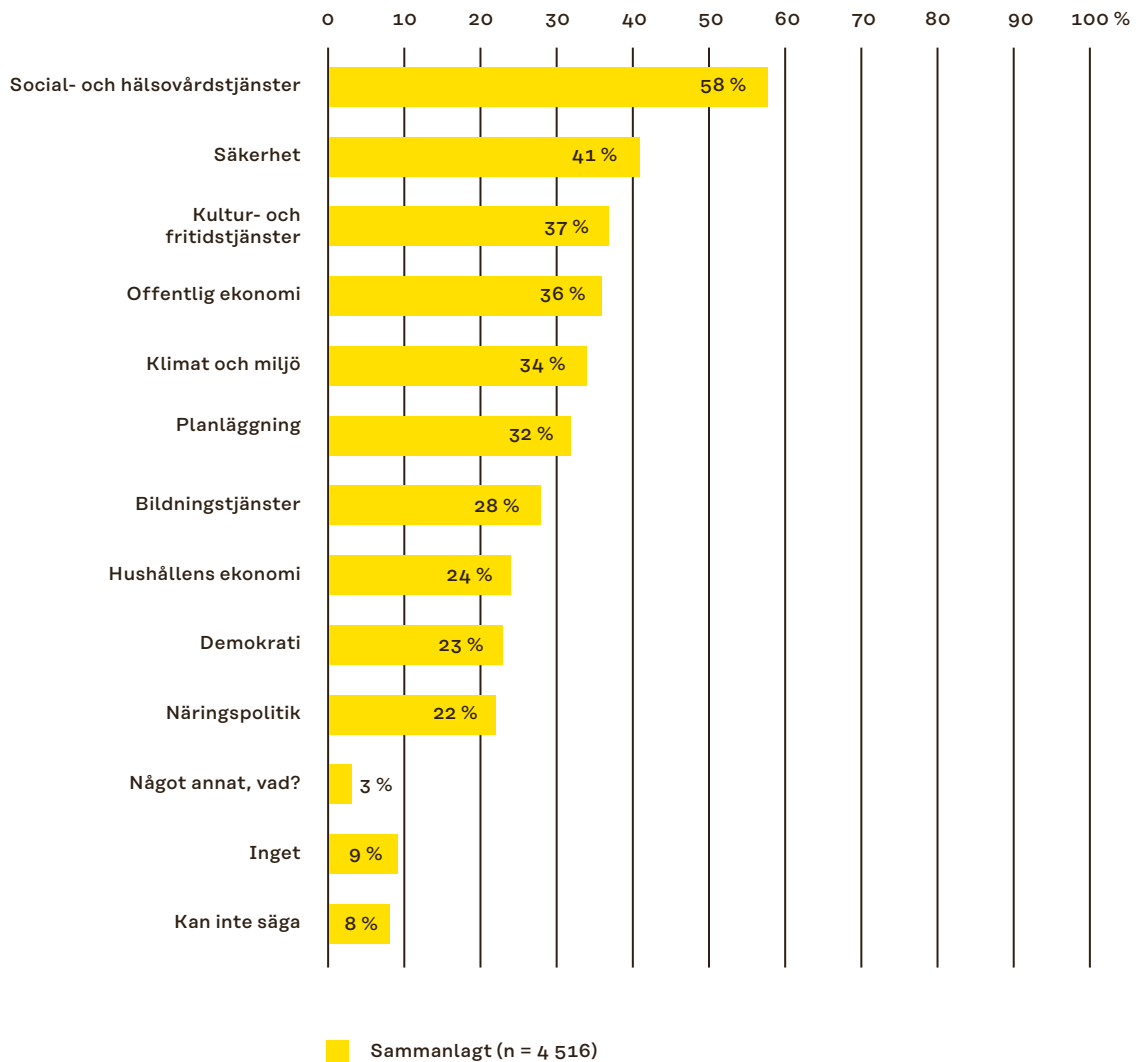

Bild 5. Vilka teman skulle du vilja höra om och diskutera med beslutsfattare på öppna evenemang som anordnas i kommunens bibliotek?

2. Bibliotekens metoder för att främja demokrati

Det centrala är att i stället för enskilda försök hitta en ny slags roll och sätt att verka

Försöksbiblioteken har under projektet lärt sig mycket om hur bibliotekens utveckling till forum för folkstyret kunde stödjas. De har lärt sig vad som fungerar och vad som inte åtminstone genast verkar fungera i praktiken. Detta avsnitt sammanfattar försöksbibliotekens lärdomar i form av konkreta metoder. Allmänna bibliotek i hela Finland kan stöda sig på dem på sin färd mot en bredare medborgardialog. Det centrala är att i stället för enskilda försök hitta en ny slags roll och sätt att verka.

Ur bibliotekens perspektiv är framgångselementen oavsett metod följande:

1. Införa den nya verksamheten som en del av bibliotekets grundläggande aktiviteter alltid när det är möjligt. Det väsentliga är att diskutera hur biblioteket kan skapa en lämplig och enkelt reproducerbar verksamhetsform åt sig själv.
2. Satsa på att skapa ett **samarbets- och partnerskapsnätverk**. Dessa hjälper till att koppla in verksamheten som en del av områdets verksamhet och dess större uppgift.

I exemplen har vi försökt beakta olika bibliotek och tillgängliga resurser. En del av metoderna kräver en separat projektarbetare om de genomförs i större omfattning, medan andra kan genomföras utan desto större tilläggsresurser, som en del av bibliotekets vardag.

TIPS.

"Biblioteken verkar vara ett frågetecken när det gäller demokrati.

De försöker med olika saker, men kan inte fästa försöken i den grundläggande strukturen. Detta är något som man måste använda massor med energi på.

Vi fäste försöken i målgruppens grundläggande struktur från början för att **få en reproducerbar modell.**"

"Biblioteken beundrade också vårt **partnernätverk**. Där fäster vi oss som en organisation i ett större uppdrag."

Metoderna är uppdelade i sådana som görs tillsammans med samarbetspartner och sådana som genomförs själv

GENOMFÖR TILLSAMMANS MED SAMARBETSPARTNER

1. **Undervisa att påverka:** Den presenterade metoden visar konkret hur man kan påverka och ha en dialog med beslutsfattarna.
2. **Bygg upp en dialog:** Den presenterade metoden hjälper medborgarna att föra en konstruktiv dialog med beslutsfattarna.
3. **Uppmuntra att påverka:** Den presenterade metoden bygger upp en medborgarorienterad dialog.
4. **Visa den större bilden:** Den presenterade metoden konkretiserar politiska beslut på EU-nivå i medborgarnas vardag.
5. **Testa olika perspektiv:** Den presenterade metoden tillämpar olika kreativa metoder för påverkan.

GÖR SJÄLV PÅ BIBLIOTEKET

1. Mjukisdjursval
2. En liten politisk läsutmaning

2.1. Genomför tillsammans med en samarbetspartner

VILSA

Påverkanscoachningar

VAD?

Vad gör man i dem?

Påverkanscoachningar kan vara mindre engångscoachningar eller större helheter där man fördjupar sig i olika perspektiv på påverkan. Syftet med coachningarna är att lära målgruppen färdigheter i påverkan och dialog. Dessutom vill man sänka tröskeln för deltagarna att närma sig till exempel beslutsfattare. Påverkanscoachningar anordnas och planeras till exempel i samarbete med en läroanstalt eller någon annan samarbetspartner. En utomstående yrkesperson kan anlitas som coach. Biblioteket har en naturlig roll att erbjuda ett ramverk för påverkanscoachningar och dem som tillhandahåller dessa samt att hjälpa dem rekrytera deltagarna. Coachningarna kan genomföras på plats eller via nätet.

HUR?

Förberedelser

- Kartlägg **samarbetspartnerna** och kontakta dem allra först.
- Välj **målgruppen** för dem som deltar i coachningen tillsammans med samarbetspartnerna och ta reda på **målgruppens intresseobjekt och utgångsnivån för påverkan**
- Förbered **coachningshelhetens** innehåll och längd
- Anställ vid behov **en ledare för coachningen**

Vad kräver genomförandet

- En kärngrupp med samarbetspartner (en eller flera) och en representant för biblioteket: gemensamma planeringsmöten, ett avancemang som passar bådas tidtabeller samt en tydlig **samarbetsmodell och arbetsfördelning**
- Tillräckligt med tid för marknadsföring, schemaläggning och möten
- Lokal och distansförbindelseberedskap samt teknisk support vid behov, om genomförandet kräver t.ex. strömning.

Gör småskaligt

Påverkanscoachningar kan genomföras småskaligt genom att göra korta videoklipp om olika teman eller anordna en coachning för en vald målgrupp.

Gör större

När påverkanscoachningar genomförs på större skala kan de planeras som mer omfattande kurshelheter i samband med en gymnasiekurs eller en kurs på medborgarinstitut, eller som en helt separat kurs.

Deltagarna kan motiveras att delta genom att utlova kurspoäng eller ett intyg över avlagd kurs.

T.EX:

Exempelhörna

Mäntyharju bibliotek genomförde en coachningshelhet som stöder **ungas delaktighet**. Helheten genomfördes tillsammans med grundskolor, gymnasier och ungdomsväsendet. Den inkluderades som en del av undervisningen, vilket stödde ungdomarnas engagemang och ökade meningsfullheten för de unga. Som en del av coachningshelheten fick ungdomarna också diskutera direkt med beslutsfattarna via videolänk. Målet var att få med ungdomarna i delaktigheten och ge dem verktyg och stöd för att främja saker som intresserar dem själva och för att föra en dialog med beslutsfattarna.

Även instanser som specialiserar sig på delaktighetstemat, till exempel Kompetenscentret för delaktighet och påverkan som lyder under Finlands Ungdomsfullmäktiges förbund, och kommunens ungdomstjänster var värdefulla samarbetspartner. Ungdomar nåddes bl.a. med metoder för uppsökande ungdomsarbete genom att besöka skolor.

Du hittar tipslistan för möten mellan unga och beslutsfattare från Mäntyharju i bilagorna.

TIPS.

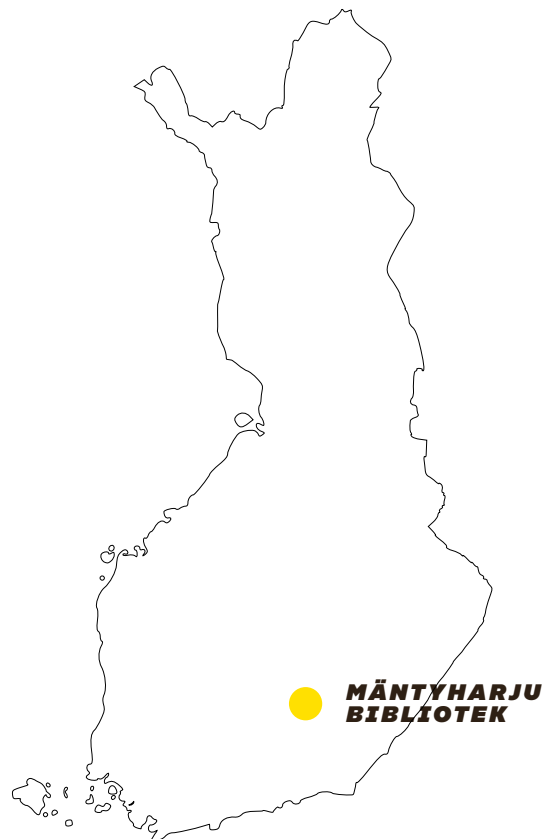
Tips och erfarenheter från biblioteken

”Det här borde börjas i de lägre klasserna, ungefär i femman. Vi besökte en lågstadieskola under en lektion – en sjätteklass för att prata om elektroniska demokratitjänster. Det verkade inspirera.”

”Vi tänkte först att vi främst bäddar för samarbete mellan politiker och gymnasieelever, men vi har slutat med att delta med folk. Det handlar snarare om att coacha dem att möta och själva ta kontakt med politiker.”

”Nya partner kräver vidsynthet. Även om vi slaviskt följer projektplanen, så försöker vi ändå hela tiden lära oss nya saker och fundera över vilka nya grejer och samarbete som vi kan utveckla.”

”Vi är tvungna att konkurrera om ungdomarnas tid och understryka fördelarna med coachningen. Det har varit till hjälp att det här räknas som en gymnasiekurs och medborgarinstitutet skriver ut ett fantastiskt arbetsintyg över att man deltagit i kursen. Det är en bra merit i portföljen.”

Vill du ha mer information om evenemanget och detaljerna?

Fråga efter tips!

- Mäntyharju bibliotek, **Jonna Juhola**
jonna.juhola@mantyharju.fi

Diskussionsmöten kring ett valt tema

VAD?

Vad gör man i dem?

Biblioteket kan bygga upp en ny slags dialog genom att erbjuda en inramning för evenemang där frågor som är aktuella för kommunen diskuteras. Diskussionsmöten kan anordnas både på distans och i ett fysiskt rum eller som en kombination av dessa. Mötena är evenemang på cirka 1,5 timme, där man för en faciliterad diskussion kring ett aktuellt tema. Det är klokt att anordna mötena i samarbete med olika instanser (t.ex. organisationer, politiska partier). Det är bra att reservera tid för att kartlägga samarbetspartner och bygga upp samarbetet. Biblioteket kan själv definiera sin roll – erbjuder den en inramning och till exempel facilitering av diskussionen eller hjälper det till med att välja teman och marknadsföra evenemanget i större omfattning. Evenemangen kan ordnas kring panelisterna/de huvudsakliga debattörerna eller som en mer jämlig diskussion mellan alla deltagare. Evenemanget behöver inte alltid infalla inför val.

HUR?

Förberedelser

- Funder över vad som just nu är aktuellt i kommunen
 - vad pratas och debatteras det om?
- Kartlägg och kontakta eventuella **samarbetspartner**
- **Kom noggrant överens om rollerna och ansvarsfördelningen** med de valda samarbetspartnerna
 - **Välj målgruppen för evenemanget** tillsammans med samarbetspartnern
 - Förbered **diskussionens förlopp och rutiner**
 - **Planera faciliteringen av evenemanget** – ska en utomstående person anlitas?
 - Gör upp en **marknadsföringsplan och inbjudningar**
 - Förbered ett **feedbackformulär** för evenemanget
 - Kom överens om hur eventuella kostnader ska fördelas

Vad kräver genomförandet

- En koordinator för att kartlägga samarbetspartner och främja evenemangen
- Överenskommelse om roller och ansvarsfördelning med samarbetspartner
- En lämplig lokal om evenemanget (även bara delvis) anordnas fysiskt
- Teknik och stöd för tekniskt genomförande (strömning och video om på distans, ljudåtergivning och ljus osv. om fysiskt)
- Eventuell servering
- Ihärdighet och mod att lära sig ett nytt slags samarbete
- Flexibilitet inför föränderliga situationer
- Säkerställande av fortgående samarbete och struktur – hur kan olika aktörer i fortsättningen själva närma sig biblioteket?

Gör småskaligt

Planera ett noggrant koncept för diskussionsmötet inom biblioteket. Konceptet ska tydligt definiera vad biblioteket erbjuder, vilka förberedelser som evenemanget kräver och vilka alternativ det finns för genomförandet. Till exempel: biblioteket erbjuder lokalen och tekniken för anordnande av ett hybridevenemang, samarbetspartnern sköter valet av tema, inbjudan till deltagare och facilitering av evenemanget.

Gör större

Anordna flera evenemang med olika samarbetspartner och skräddarsy evenemangen och ansvarsfördelningen separat med var och en så att de lämpar sig för ändamålet.

T.EX:

Exempelhörna

Jakobstads bibliotek arrangerade paneldiskussioner under den övergripande termen **"Hoppsan, jag är en påverkare"**. Panelerna behandlade olika teman, som hållbar utveckling. Evenemangen anordnades via videolänk så att panelisterna var på biblioteket och deltagarna deltog på distans.

Uleåborgs bibliotek anordnade diskussionsmöten om dagsaktuella teman under namnet **Folkstyrets kaffestund**. Diskussionsteman var bland annat torv och ungas påverkan lokalt. Det gick åt mycket tid till att kartlägga samarbetspartner, fundera ut teman och bygga upp samarbete, men evenemangen upplevdes som lyckade och diskussionen var aktiv. På grund av coronaläget anordnades evenemangen på distans.

Dessutom genomförde **Åbo bibliotek** paneldiskussionen **Hur förändra världen?** som behandlade aktivism och medborgarpåverkan i dagens samhälle. Paneldiskussionen leddes av Emmi Nuorgam, influerare på sociala medier.

TIPS.

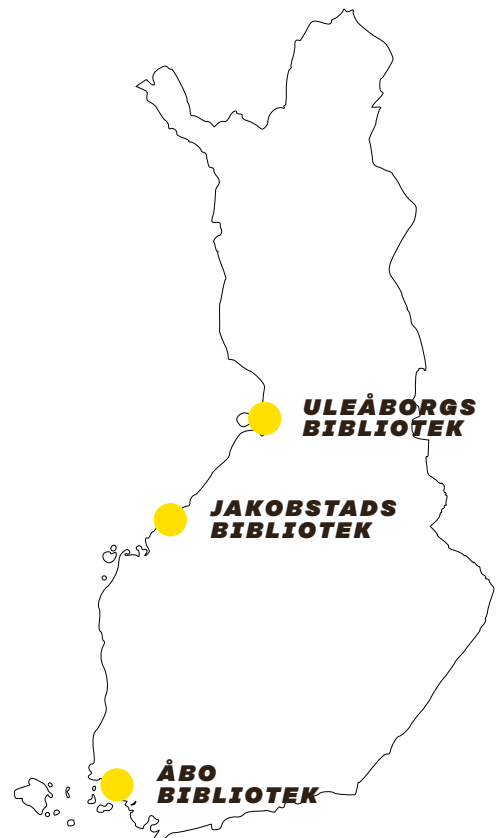
Tips och erfarenheter från biblioteken

"Det svåraste för oss var att hitta på teman. Också om temana ska komma från oss eller samarbetspartnerna. Det lönar sig att kommunicera jättetydligt om vad biblioteket erbjuder."

"Det gäller att ta fram en kommunikationsplan för att förankra evenemanget och hålla det framme. Också att upprätthålla samarbetet som nu inletts med partner."

"Det är en rätt stor och tidskrävande satsning, särskilt om man börjar göra saker på distans med helt nya samarbetspartner!"

"Vi förstod inte nyanskillnaderna – vi tänkte att man får tala om alla teman. Torv var emellertid ett ganska känsligt ämne."

Vill du ha mer information om evenemanget och detaljerna?

Fråga efter tips!

- Uleåborgs bibliotek: **Maija Karvosenoja**, maija.karvosenoja@ouka.fi
- Jakobstads bibliotek: **Leif Storbjörk**, leif.storbjork@jakobstad.fi

UPP- MUNTRA

Valpaneler för önskad målgrupp

VAD?

Vad gör man i dem?

Valpaneler är ett sätt för att bjuda in medborgare i dialog med politiker och ta politikerna närmare kommuninvånarna när politiken är särskilt aktuell på kommunal nivå. Lokala eller andra politiker bjuds in för att diskutera ämnen som är aktuella och viktiga för kommuninvånarna. På evenemanget finns en ledare/moderator/facilitator, panelister, personer som möjliggör tekniken och förstås en publik. Panelerna kan vara indelade i teman eller skraddarsydda efter målgruppen. De kan anordnas helt och hållet på distans, fysiskt i bibliotekets lokaler eller som en hybridmodell så att båda sätten att delta möjliggörs. Det är bra att se till att evenemangets längd är cirka 1,5 timme. Före valpanelen är det bra att ta reda på vilka frågor målgruppen har gällande kommunens utveckling eller diskussionstemat.

HUR?

Förberedelser

- Välj **målgruppen** och tänk efter hur du når representanter för den.
- Kartlägg **samarbetspartner**
- Ta reda på **målgruppens intresseobjekt** (enkäter, intervjuer)
- Bjud in **panelister och andra centrala personer** (t.ex. illustratör, facilitator, ledare)
- Förbered **diskussionens förlopp och rutiner**
- Gör upp en **marknadsföringsplan och inbjudningar**
- Förbered ett **feedbackformulär** för evenemanget

Vad kräver genomförandet

- En koordinator som varje vecka har arbetstid för att främja evenemanget
- Överenskommelse om roller och ansvarsfördelning med samarbetspartner
- Insamling av frågor elektroniskt/på papper, beroende på målgruppen
- En lämplig lokal om evenemanget (även bara delvis) anordnas fysiskt
- Teknik och stöd för tekniskt genomförande (strömning och video om på distans, ljudåtergivning och ljus osv. om fysiskt)
- Eventuell servering

Gör småskaligt

Valpanelen kan genomföras lättare om biblioteket sköter faciliteringen själv och ingen utomstående ledare eller facilitator behöver anlitas.

Du kan också bjuda in en mindre grupp deltagare på distans, t.ex. via Zoom eller Teams, utan strömning.

Gör större

Om resurserna räcker till, kan du bjuda in talare från alla fullmäktigepartier, samla dem i samma lokal, strömma evenemanget och också bjuda in en liveillustratör eller ordna livemusik!

En professionell facilitator och en nätfacilitator är på sin plats i större evenemang.

Du kan också arrangera en serie med flera evenemang på olika håll i staden för att sänka tröskeln att delta.

T.EX:

Exempelhörna

I Imatra genomfördes en **Kommunalvalsarena för seniorer**. Före evenemanget insamlades frågor och teman som intresserar målgruppen som underlag för diskussionen. Målet var att uppmuntra seniorer att rösta och erbjuda diskussionsinnehåll som är intressant för dem.

I Uleåborg anordnades **Nu får man säga-evenemang**, där unga politiker fick sina röster hörda. Målet var att uppmuntra unga att rösta och lyfta fram unga politiker. Evenemangen anordnades helt och hållet på distans, och för att liva upp diskussionen anlätade man en liveillustratör.

TIPS.

Tips och erfarenheter från biblioteken

"**Nätverkande tar tid** och planeringen av det första evenemanget kräver cirka 19 timmar planeringstid. Möten med samarbetspartner, kommunikation med kandidater, bearbetning av evenemangsförloppet. De följande evenemangen var "lättare" och krävde alltid cirka 4 timmar."

"Det finns små tricks för Teams: Publiken engageras att ställa frågor via chatten. Det är viktigt att utföra en teknisk kontroll med deltagarna före evenemanget, liksom också att skapa en avslappnad atmosfär. Live-illustratören medförde en trevlig interaktion och stämning i evenemanget."

"Det är jätteviktigt att fundera ut evenemangets förlopp och schemaläggning på förhand!"

"Vårt (Uleåborgs) koncept Nu får man säga var det roligaste och fungerade bäst! Det var lätt att få med unga kandidater och stämningen var på topp. Vi fick så många förfrågningar att vi i slutändan var tvungna att ordna fyra evenemang."

Vill du ha mer information om evenemanget och detaljerna? Fråga efter tips!

- Imatra bibliotek, **Ari Sareslahti**, ari.sareslahti@imatra.fi
- Uleåborgs bibliotek, **Maija Karvosenoja**, maija.karvosenoja@ouka.fi

Hur påverkar EU oss?

VAD?

Vad gör man i dem?

På grund av globaliseringen ligger världspolitiken och EU nu närmare den enskilda medborgaren än någonsin tidigare. Därför är det särskilt viktigt i vår tid att utvidga förståelsen och vyerna utanför Finlands gränser. Syftet med EU-temaevenemangen är att synliggöra hur EU påverkar Finlands kommuner och kommuninvånarnas vardag samt öka kunskapen om beslutsfattande på EU-nivå. Under Hur påverkar EU oss-temat kan biblioteket anordna t.ex. diskussionsmöten, utbildningar, små informationsinslag, frågesporter med EU-tema, större föreläsningsserier eller (distans)besök på biblioteket av Europaparlamentariker. EU är något mycket avlägset för många finländare, och följaktligen är det särskilt viktigt att förstå målgruppens behov och önskemål i förhållande till temat i dessa evenemang, och gärna också planera evenemangen tillsammans med representanter för målgruppen och lämpliga samarbetspartner.

HUR?

Förberedelser

- Välj **målgrupp och tema** som kan intressera just denna målgrupp
- Kartlägg **samarbetspartner och experter** gällande beslutsfattande på EU-nivå
- Ta närmare reda på **målgruppens intresseobjekt gällande temat**
- Kontakta eventuella **beslutsfattare** eller deras kontaktpersoner i tillräckligt god tid
- Planera **evenemangets innehåll och förlopp**, anlita en facilitator vid behov
- Ta fram en **kommunikations- och marknadsföringsplan** och reservera tid och resurser för mångsidig marknadsföring

Vad kräver genomförandet

- En koordinator som varje vecka har tid att konkretisera temat och söka samarbetspartner
- Sakkunniga som kan hänvisa till rätt samarbetspartner
- Regelbundna möten och förberedelse med samarbetspartner
- Att hitta en marknadsföringsplats för målgruppen
- Lämplig lokal och teknik
- Tillräckligt med tid för planering och genomförande
- En facilitator för diskussionen och bra planering av evenemangets förlopp

Gör småskaligt

Biblioteket kan ordna ett litet EU-informationsinslag med hjälp av en fysisk eller virtuell utställning. Biblioteket kan sammanställa en kort presentation om hur EU har påverkat vardagen för just denna kommun och dess invånare. Biblioteket kan också ordna ett litet informationsinslag och en frågesport med EU-tema i samband med det.

Ett annat jämförelsevis lätt sätt är att öppna en expertföreläsning som är öppen för alla eller riktad mot en mer specifik målgrupp utökat med kommuninvånarnas frågor som samlats hos målgruppen på förhand.

Gör större

Ett mer omfattande sätt att öka EU-kunskapen är att engagera en vald målgrupp i planeringen av evenemang, intervjuer med beslutsfattare eller en paneldiskussion. Utifrån den insamlade målgruppsförståelsen kan evenemang och de metoder som används skraddarsys så att de fungerar för målgrupperna.

Utnyttjande av kreativa metoder kan också rekommenderas varmt för EU-evenemang!

SÅ HÄR ANORDNAR DU ETT EVENEMANG MED EU-TEMA

Information om EU:s verksamhet i Finland ges av bl.a. Europaparlamentets kontor i Finland och Europeiska kommissionens representation i Finland samt utrikesministeriets Europainformation.

Projektet Biblioteken blir forum för folkstyret erbjuder dessa – och andra aktörer som kommunicerar om Europeiska unionen – en möjlighet att förmedla sitt budskap över hela landet och delta i diskussionen om Finlands unionsmedlemskap via biblioteken. Alla dessa aktörer är naturliga samarbetspartner som kan bistå med stöd för planering och genomförande av program, och som det också är bra att kartlägga samarbetsmöjligheter med.

Kontaktuppgifter till EU-kommunikatörer:

Förfrågningar kan skickas till Europeiska kommissionens representation till adressen comm-rep-hel@ec.europa.eu. På representationens webbplats [Start | Finland \(europa.eu\)](#) återfinns även kontaktuppgifterna till Europe Direct-kontaktpunkterna [Kontaktpunkter | Finland \(europa.eu\)](#).

Parlamentets kontor i Finland bistår även i att bjuda in Europaparlamentariker till bibliotekens evenemang. Förfrågningar kan skickas till ephelsinki@ep.europa.eu. Webbplats för parlamentets kontor: [Start | Europaparlamentets kontor i Finland \(europa.eu\)](#).

Utrikesministeriets Europainformation kan kontaktas via eurooppatiedotus@formin.fi.

T.EX.

Exempelhörna

Uleåborgs bibliotek genomförde två **Från globalt till lokalt**-nätdiskussioner där teman var genomförande av Europeisk grön giv lokalt i Uleåborg samt karriärvägar inom EU. Samarbetspartner var Uleåborgs universitets bibliotek och Norra Österbottens förbund. I nätdiskussionerna inleddes ämnet av valda debattörer och publiken deltog i diskussionen via chatten.

Även **Jakobstads bibliotek** genomförde EU-temaevenemanget **"EU i vardagen"**. Här ingick förutom ett diskussionsmöte även en s.k. minimässa kring temat. Mässan anordnades på biblioteket och den presenterade olika projekt och aktörer som har en nära koppling till EU.

Utöver evenemanget tog Jakobstads bibliotek också fram **en applikation som delar EU-kunskap där man kan fördjupa sig i ämnet via tre olika kategorier**: information om EU, frågesport och ett flöde av olika EU-relaterade Twitterkonton, "EU-skvaller". **Delen Information om EU** innehöll information om beslutsprocessen, medlemsländerna, EU:s struktur, fördelarna med EU och EU:s framtidsplaner.

EU-frågesporten bestod av 20 frågor där deltagarna kunde testa sina EU-kunskaper och lärdomar från den föregående delen på ett enkelt och roligt sätt. **"EU-skvaller"** tog läsaren till en sida med ett flöde från både finländska EU-politikerna och EU-organens officiella Twitterkonton. Läsaren kunde de senaste EU-nyheterna och direkt ta del av information som delas via olika kanaler. Biblioteksbesökarna kunde bekanta sig med applikationen via pekadorerna på Medborgarplatsen i biblioteket.

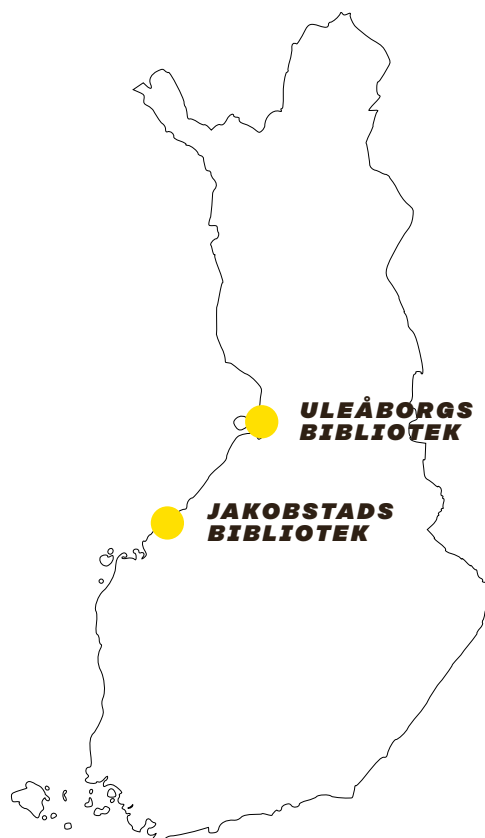
TIPS.

Tips och erfarenheter från biblioteken

"Ämnet är kanske alltför avlägset för kommuninvånarna – det är krävande att välja ett intressant ämne bland EU-teman. Det finns visserligen ämnen som är lättare att närma sig, men det gäller att samla till exempel teman som intresserar studerande."

Vill du ha mer information om evenemanget och detaljerna? Fråga efter tips!

- Uleåborgs bibliotek, **Maija Karvosenoja**,
maija.karvosenoja@ouka.fi
- Jakobstads bibliotek: **Leif Storbjörk**,
leif.storbjork@jakobstad.fi

Kreativa påverkansmetoder

VAD?

Vad gör man i dem?

Med kreativa påverkansmetoder avses utnyttjande av olika konstformer i påverkan. Syftet med metoderna är att uppmärksamma kommuninvånarna på nya påverkansperspektiv, uppmuntra dem att ge uttryck för sina åsikter och hitta sitt eget påverkanssätt. Allting är tillåtet i att genomföra kreativa metoder! Biblioteket kan till exempel organisera workshoppar där fotografier eller graffiti granskas ur ett politiskt perspektiv eller arrangera en musikfrågesport om politiska sånger i en lokal pub. Det är absolut värt att utnyttja olika samarbetspartner inom kreativa områden och yrkespersoner inom konstworkshopverksamhet i genomförandet.

Kreativa metoder fungerar särskilt bra för att stöda ungdomars delaktighet, och det praktiska genomförandet kan mycket väl vara en kortare eller längre helhet som genomförs i samarbete med ett gymnasium eller yrkesinstitut.

HUR?

Förberedelser

- **Håll ett idémöte** med folk på biblioteket och bjud in möjliga samarbetspartner som kan ha goda idéer.
- Kartlägg **samarbetspartner och yrkespersoner inom konstworkshopverksamhet**
- **Kom noggrant överens om rollerna och ansvarsfördelningen** med de valda samarbetspartnerna
- Välj **form och målgrupp för den kreativa metoden** i nära samarbete med samarbetspartner
- Planera **genomförande och marknadsföring**

Vad kräver genomförandet

- Modiga drömmar och lite fler arbetstimmar när det gäller att komma med idéer och hitta lämpliga samarbetspartner
- Samarbetspartner som är villiga att bjuda på sig själva och regelbundna planeringsmöten
- En djupdykning i målgruppens värld: vad skulle fungera för just den önskade målgruppen, vad är viktigt för dem just nu? Hur kan påverkan införas i det?

Gör småskaligt

Möjliggör att det egna perspektivet förs fram i biblioteket genom att arrangera en konsthörna eller en politisk teckningstävling tillsammans med skolor, äldreboenden eller tredje sektorn.

Gör större

Anorna en större workshophelhet med en läroanstalt i kommunen, där deltagarna får göra olika slags hemuppgifter under kursens gång. Du kan också tillsammans med samarbetspartner planera helheten som ett projekt, där deltagarna bearbetar ett ställningstagande konstverk, en performans eller en musikföreställning under kursens eller workshopseriens gång.

T.EX.

Exempelhörna

Åbo bibliotek arrangerade under våren flera **workshoppar för medborgarpåverkan** där man utnyttjade olika konstformer, till exempel fotografering. Med hjälp av dem övade man på att behandla samhällsliga teman och ge uttryck för åsikter. Workshopparna leddes av yrkespersoner inom workshopverksamhet och de genomfördes i samarbete med studerande vid Åbo yrkesinstitut.

Dessutom organiserade Åbo bibliotek **ett diskussionsmöte om påverkande konst** på nätet. Fyra konstnärer deltog i diskussionen: seriekonstnären Warda Ahmed, musikern Noah Kin, forskaren och kritikern Sini Mononen samt bildkonstnären och graffitientusiasten Juho Toiskallio. Diskussionen som modererades av Renaz Ebrahimi kunde följas via en livesändning på Facebook. I slutet hade en stund reserverats för frågor från åhörarna.

Med hjälp av evenemangen ville Åbo bibliotek nå personer eller grupper som av en eller annan orsak har hamnat i marginalen av det politiska beslutsfattandet eller samhällsdebatten.

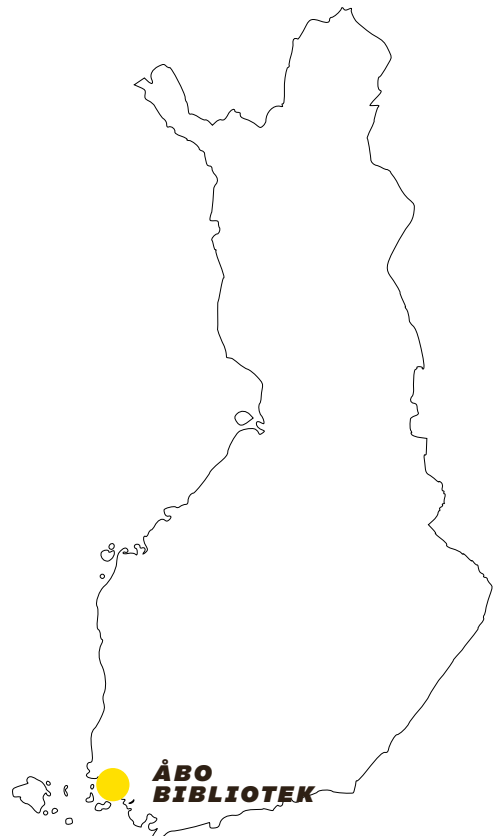
TIPS.

Tips och erfarenheter från biblioteken

”Det gäller att kontakta samarbetspartner i god tid, eftersom vi plötsligt upptäckte att det var provvecka i gymnasiet och därför var det inte så lätt att hitta deltagare, men som tur var blev en lärare med grupp inspirerade att delta.”

Vill du ha mer information om evenemanget och detaljerna? Fråga efter tips!

- Åbo bibliotek: **Ville Sirkkiä**, ville.sirkkia@turku.fi

KRAFT

2.2. Gör själv på biblioteket

En liten politisk läsutmaning

VAD?

Vad gör man i dem?

En liten politisk läsutmaning syftar till att väcka tankar, utvidga kommuninvånarnas uppfattning om samhällsfrågor samt lyfta fram olika politiska dimensioner i vardagen. Målgruppen är alla läsintresserade. Biblioteket listar olika kategorier relaterade till politik och samhälle och uppmanar kommuninvånarna att läsa böcker som ingår i dessa. Biblioteket kan sammanställa exempel på böcker eller podcasts som lämpar sig för respektive kategori och publicera dem veckovis. Biblioteket uppmanar också att dela med sig av böcker som man läst till exempel på sociala medier eller att skicka in en färdig läslista till biblioteket före ett utsatt datum. Det går också att koppla in en morot till läsutmaningen: till exempel lotta ut ett litet bokpris bland alla som deltagit.

HUR?

Förberedelser

- Kom med idéer för läsutmaningens kategorier och boktips
- Planera sättet för deltagande och utmaningens längd
- Planera och skaffa ett eventuellt pris
- Planera publikationskanaler och gör upp en kommunikationsplan
- Gör upp en kategoriblankett och annonser för utmaningen
- Skriv färdigt ut blanketter och pyssla ihop en feedbacklåda

Vad kräver genomförandet

- En anställd för att planera och skapa utmaningen (arbetstiden beror på den önskade omfattningen på utmaningen)
- Information och marknadsföring varje vecka, till exempel i form av veckovisa boktips
- Även om inga egentliga samarbetspartner skulle medverka, är det bra att rikta annonseringen till t.ex. gymnasier eller medborgarinstitut

Gör småskaligt

Om du vill genomföra utmaningen småskaligt, kan du utnyttja blankettmallarna från Åbo bibliotek (se bilagor). Håll utmaningen och boktipsen framme på sociala medier, men satsa inte på den fysiska lokalen.

Gör större

Om det råkar finnas lite mer resurser och tid, kan du fundera på utmaningar som skraddarsys för just din kommun och dess invånare. Satsa på den fysiska lokalen och lyft fram tipsböcker i både lokalen och nätbiblioteket. Ta reda på samarbetsmöjligheter med t.ex. gymnasiekursen för samhällsfilosofi eller kom överens om samarbete med politiska påverkare.

T.EX.

Exempelhörna

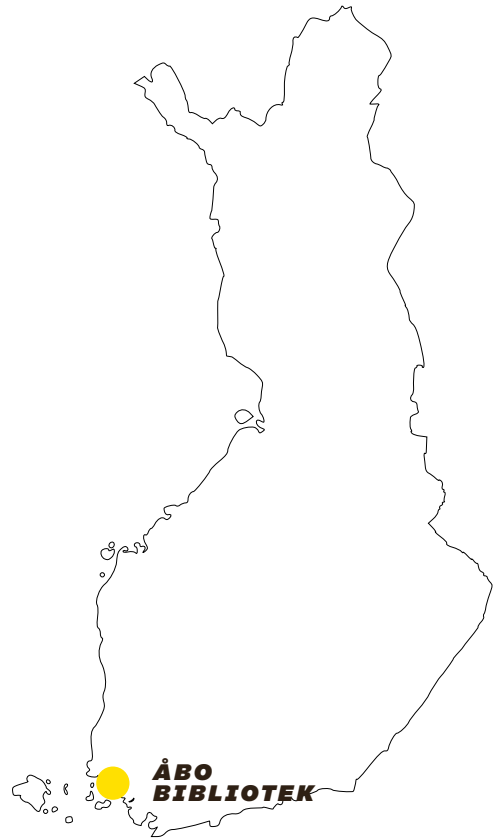
Åbo bibliotek genomförde en liten politisk läsutmaning och beredde heltäckande material för det. Länken till läsutmaningen i Åbo finns i handbokens lista över länkar.

TIPS.

Tips och erfarenheter från biblioteken

"Det är värt att komma med så många idéer om marknadsföringskanaler som möjligt. Det är bra att "påminna" om projektet varje vecka. Det tar cirka 10 minuter att göra upp veckovisa tips med hjälp av den färdiga mallen."

"Beroende på omfattningen kan man satsa mer eller mindre arbetstid på planeringen. Om man använder våra blankettmallar och boktips, går det bara åt tid och resurser till kommunikation, anskaffning av priser och insamling av returnerade blanketter."

Vill du ha mer information om evenemanget och detaljerna?
Fråga efter tips!

- Åbo bibliotek, **Ville Sirkkiä**, ville.sirkkia@turku.fi

AV EGEN- KRAFT

28

SITRAS UTREDNINGAR 195 – HUR GÖRS BIBLIOTEKEN TILL FORUM FÖR FOLKSTYRET?

Mjukisdjursval

VAD?

Vad gör man i dem?

I mjukisdjursval anordnar biblioteket ett val där barn får rösta fram fullmäktige för biblioteket för den kommande perioden bland de mjukisdjur som finns uppställda som kandidater. Syftet med mjukisdjursvalet är att lära ut valrutiner för barn på ett begripligt sätt. Samtidigt som barnen bekantar sig med kandidaterna får också föräldrarna en påminnelse om valrutiner och pågående val. Därför kan det vara bra att anordna mjukisdjursval samtidigt med kommunal- eller riksdagsval. Målgruppen för valet är särskilt barn i dagisålder samt första- och andraklassare. Biblioteket kan genomföra mjukisdjursvalet själv eller samla kandidater hos dagisgrupper. Även om det också är möjligt att anordna valet virtuellt på bibliotekets webbplats, så fungerar genomförandet för barn dock bäst fysiskt i biblioteket.

HUR?

Förberedelser

- Skaffa en **behövlig mängd mjukisdjur**. Utnyttja dina egna nätverk, lopptorg eller återvinningscentraler eller engagera barnen i närliggande daghem att skaffa kandidater
- Skriv upp **kandidaternas beskrivningar och vallöften**
- Förbered **en plats för presentation av kandidaterna och röstning, röstningsregler, valbås och valsedlar**
- Planera informations- och marknadsföringskanaler och förbered annonser
- Planera **valets längd, metoder för rösträkning och offentliggörande av resultat**

Vad kräver genomförandet

- En valkoordinator som under några veckor kan använda ca 0,25–0,5 dagar för planering, förberedelser och praktiskt genomförande. Ett arbetspar och övrig bibliotekspersonal kan utnyttjas för att komma med idéer för genomförandet och göra upp kandidatbeskrivningar.
- Kartong, pennor, röstningslåda, kandidatpresentation och vallokal
- Annonser att föra eller skicka till daghem och de lägre årskurserna i lågstadieskolor

Gör småskaligt

Du kan anordna mjukisdjursval på ett lättare sätt med bara några kandidater, i bibliotekets egna lokaler och bara med små marknadsföringsinsatser i närbelägna daghem och de lägre årskurserna. Röstningen kan ske självständigt, utan en valövervakare och över en längre tid.

Gör större

Om det råkar finnas lite mer resurser och tid, kan du planera valet tillsammans med närbelägna daghem. Till exempel kan varje daghem komma med en kandidat och daghemmen kan anordna egna val om sina egna kandidater.

Ordna med valövervakning och rösträkning på valdagarna, försök följa riktiga valrutiner så långt som möjligt.

T.EX.

Exempel- och tipshörna

Jakobstads bibliotek anordnade ett mjukisdjursval i maj 2021. Sex av personalens mjukisdjur ställde upp som kandidater. Var och en av dessa fick ett namn, ett nummer, en slogan och en beskrivning av vad som är viktigt för dem. Egna valannonser gjordes för alla kandidater med Canva-programmet. Information om valet delades via bibliotekets kanaler på sociala medier och till skolor och daghem.

Fysiskt hölls valet på barn- och ungdomsavdelningen, där det också fanns ett valbås. Alla personer under 18 år var välkomna att rösta. Valrutinerna följde riktiga val: rösten skrevs ned på en valsedel som stämplades och släpptes ner i en valurna.

De tre kandidater som fick flest röster bildar "Mjukisrådet" som i fortsättningen deltar i besluten på bibliotekets evenemang.

Vill du ha mer information om evenemanget och detaljerna?
Fråga efter tips!

- Jakobstads bibliotek: **Leif Storbjörk**, leif.storbjork@jakobstad.fi

3. Tips och framgångsnycklar för biblioteken

Biblioteken som medverkade i försöksprojektet har provat på olika metoder för att främja demokrati och har lärt sig väldigt mycket om det praktiska genomförandet. I det här avsnittet har vi sammanställt de centrala lärdomar som biblioteken ville lyfta fram som tips för andra bibliotek – saker som de själva önskade att de hade hört innan de började med försöken.

TIPSEN ÄR DELADE I FÖLJANDE TEMAN:

- **Var sätta i gång?** Dvs. vilka metoder som ska väljas och hur det ska göras då det finns så mycket man kunde göra.
- **Skapa ett ramverk för samarbete.** Nya aktiviteter kräver ett modigt samarbete med nya partner, och det är värt att facilitera detta samarbete från början.
- **Sänk tröskeln att delta** Tips som gäller definiering av målgruppen och hur den kan nås
- **Synliggör.** Hur säkerställa att evenemanget eller händelsen uppmärksammas.
- **Förbered dig på överraskande situationer.** Allting går inte alltid som på Strömsö – hur vara flexibel under föränderliga situationer
- **Man behöver inte lyckas varje gång!**

3.1. Var sätta i gång?

Komma igång på biblioteket

Börja planeringen genom att hålla **ett idémöte bland biblioteksfolket**. Gå igenom metoderna i denna handbok på mötet. Diskutera vad som kunde passa för er, hur mycket tid det finns, vem som börjar driva saken vidare och vilka samarbetspartner som kan tillfrågas att medverka.

Fokus, avgränsning och arbetsfördelning

Fokusera på att till en början främja en eller två saker. På detta sätt förblir arbetsmängden hanterbar, och det nya handlings sättet belastar inte för mycket. **Om ni gör själva på biblioteket**, fundera över den

inbördes arbetsfördelningen från början.

Om ni har anställt en separat projektarbetare för att främja demokratiska metoder, är det även i detta fall bra att komma överens om ansvarsfördelningen och hjälpande händer vid behov. Med hjälp av en projektarbetare kan ett större genomförande planeras.

Skapa spelregler

Fundera inom biblioteket hur ni svarar intresserade om ert sätt att hjälpa: hur hjälper ni, vilka resurser tillhandahåller ni och om det finns några villkor (t.ex. hur många evenemang per parti som biblioteket hjälper till att anordna). Fundera också över hur ni motiverar för dem som frågar varför biblioteket deltar i eller möjliggör en politisk debatt.

TIPS.

”Vi satte igång lite väl ambitiöst. Till en början planerade vi bara valpaneler och i slutändan gjorde vi alla möjliga saker. Vi rekommenderar att fokusera på ett eller två evenemang eller metoder, så att det blir alltför tidskrävande med tanke på det övriga arbetet.”

3.2. Skapa ett ramverk för samarbete

Kom med idéer om olika samarbetspartner och kontakta dem

Det är bra att diskutera samarbetspartner "utanför ramarna". Fundera över centrala aktörer med tanke på temat. Här intill finns några exempel på olika samarbetspartner som biblioteken haft i sina försök. Det är bra att reservera ordentligt med tid för att kartlägga samarbetspartner, kontakta dem och komma överens om samarbetet. För att hitta samarbetspartner och öka medvetenheten är det också bra att utnyttja kommunens nämnder och fullmäktige.

Facilitering av samarbete och arbetsfördelning

Att involvera samarbetspartner i ett tidigt skede hjälper att rikta in och planera evenemanget. Facilitera samarbetet tydligt från början. Vad ansvarar biblioteket för, vad väntar ni er av samarbetspartnerna? Hur fördelas eventuella kostnader? Ju mindre resurser biblioteket har tillgång till, desto noggrannare bör spelreglerna för samarbetet definieras.

Anordna regelbundna planeringsmöten med samarbetspartnerna, till exempel varje eller varannan vecka. På detta sätt blir människor bekanta med varandra och samarbetet blir naturligare gång för gång. Dela också modigt ansvar mellan samarbetspartner, biblioteket behöver inte göra allting själv!

BIBLIOTEKEN GENOMFÖRDE FÖRSÖK MED BLAND ANNAT DESSA SAMARBETSPARTNER

- Biblioteken i grannkommunen
- Andra kommunala aktörer (bl.a. kommunikation, kultursektor, stadskansli, beslutsfattare)
- Aktiva föreningar i kommunen
- Finlands fotografiska museum
- Närbelägna skolor och yrkesinstitut
- Lokal pub
- Åbo yrkesinstitut
- Norra Österbottens förbund
- Finlands Ungdomsfullmäktiges Förbund - Nuva ry & Kompetenscentret för delaktighet och påverkan
- Politikskola för ungdomar
- Finlands Gymnasistförbund rf
- Enare kommunikationssmedja
- Emmi Nuorgam, influerare på sociala medier
- Imatran Palveluyhdistys ry
- Immalan Loiste, enhet för seniorboende inom Eksote
- Lokalmedia

3.3. Sänk tröskeln att delta

När det gäller främjande av demokratimetoder är det centrala att nå kommuninvånarna.

Val av målgrupp

Vilka vill ni aktivera? Har någon målgrupp lämnats i marginalen i er kommun på senare tid? Diskutera målgruppen tillsammans med samarbetspartner. Till exempel kan lärare och ungdomar berätta mer om sin studerandegrupp samt vilket tillvägagångssätt kunde fungera för just dem.

Förståelse för målgruppens behov & "uppsökande" biblioteksarbete

Vad intresserar er målgrupp? Gå ut till platser där representanter för målgruppen rör sig (jfr uppsökande ungdomsarbete).

TIPS.

"Det gäller att tänka stort – att vara modig och ge sig ut – att lämna biblioteket oftare."

3.4. Synliggör

Alla bibliotek som gjort försök överraskades av mängden arbete som gick åt till marknadsföring.

Marknadsförings- och kommunikationsplan

Utarbeta en heltäckande marknadsförings- och kommunikationsplan. Fundera över vilka platser som är centrala i kommunen och där representanter för er målgrupp rör sig. Kan projektet synliggöras på dessa platser? Hur utnyttjar ni samarbetspartnernas nätverk, hur är det med sociala medier?

TIPS.

"Det gäller att ta reda på lokala särdrag och samarbetsmönster: var rör folk sig och var kan man nå dem på riktigt."

Fråga med hjälp av intervjuer eller enkäter vilka frågor som de just nu funderar över och vilka utmaningar som kommuninvånarna upplever när det gäller påverkan. Ni kan också framföra olika idéer för evenemang och fråga om personer i målgruppen är intresserade av att delta och varför/varför inte.

Skräddarsy evenemang efter målgruppens behov

Planera metoder för att främja demokrati utifrån den förståelse som du samlat på dig. Om möjligt kan du involvera representanter för målgruppen i att planera evenemanget! Ett bra sätt kan också vara att genomföra själva evenemanget utanför biblioteket. Distansevenemang kan också sänka tröskeln att delta och det behövs inga avgiftsbelagda program för strömning.

Kan ni inkludera en intressant påverkare i målgruppen som kunde föra budskapet vidare? Hur kan lokalpressen göras intresserad eller involveras som samarbetspartner? Vem gör annonserna, vem sköter mer officiella meddelanden?

Utnyttja olika kanaler

Försök modigt att använda olika kanaler för olika målgrupper! Marknadsföring när seniorer bättre på en anslagstavla på äldreboendet eller i affären, medan unga trivs på sociala medier, t.ex. Instagram eller TikTok.

Fysiskt rum

Synliggör metoder för att främja demokrati på biblioteket genom att ha en särskild plats för det, med sammanställd information om kommande evenemang och projekt. Rummet kan också fungera som arena för evenemangen. Lämna biblioteket ibland och marknadsför ert projekt på platser där människor rör sig.

3.5. Förbered dig på överraskande situationer

När man sysslar med nya saker går allting inte alltid som på Strömsö! Scheman drar ut på tiden, val skjuts fram, samarbetspartner drar sig ur eller svarar inte på e-post-meddelanden, målgruppen inspireras inte, corona omvandlar evenemang till distansevenemang eller projektarbetare blir sjuka. Men det gäller att inte ge upp! Överraskande

vändningar hör till saken, och det går att klara av dem med äran i behåll.

Kom ihåg detta när det sker överraskningar:

- Var redo att fundera på alternativa genomförandesätt
- Vänd dig till kollegor, be om hjälp och tips
- Var flexibel och kreativ
- Ge inte upp och kom ihåg att arbetet inte går till spillo – lärande har ändå ägt rum
- Ibland orsakar nya aktiviteter motstånd, men efter att de väl har gjorts är många mycket nöjda med vad som åstadkommits!

TIPS.

"Jag var faktiskt lite fräck när jag ihärdigt försökte skaffa samarbetspartner och få in foten i olika dörrar. Men det var det värt"

3.6. Man behöver inte lyckas varje gång!

Exempel på försök som gett mycket lärdomar

Åbo bibliotek försökte modigt med att dela borgmästarkandidaternas boktips via sina kanaler på sociala medier. I slutändan var genomförandet alltför stelt och väckte inget intresse bland dem som följer Åbo stad på sociala medier. Biblioteket fick dock en mängd värdefulla lärdomar för framtiden.

De centrala lärdomarna var:

- Kommunikationsstilen var lite för stel och politikbetonad. I fortsättningen gäller det att hitta en infallsvinkel som tilltalar kommuninvånarna bättre för att presentera borgmästarkandidaterna. Nästa gång kunde man samla in bakgrundsinsikter hos målgruppen som stöd för planeringen.
- Det vore bra att bilderna passar den valda kanalens stil bättre, lite mer avslappnat än nu.

Försöket är ett praktexempel på att man kan och bör lära sig av varje genomfört försök, misslyckanden är inget hinder för att lära sig nya saker!

TIPS.

"Det blev lite pompöst och stelt och fick inte luft under vingarna på sociala medier. Vi hade önskat oss diskussion och feedback, men de väckte ingen diskussion alls."

4. Slutord: Idéer och inspiration för bibliotekens demokratiarbete

Försöken som genomförts på biblioteken åren 2020–21 och de koncept för möten som utvecklats utifrån dessa visade i praktiken att det finns ett behov av nya former av delaktighet och diskussion ur såväl medborgarnas som beslutsfattarnas perspektiv. För yrkespersoner inom bibliotekssektorn ger koncepten nya idéer och modeller för att genomföra bibliotekens lagstadgade uppgift som främjare av ett aktivt medborgarskap och demokrati.

I Sitras arbetsdokument [Folkstyrets grundrenovering \(2018\)](#) föreslogs att biblioteken ska göras till mötesplatser för diskutering och ett separat anslag ska reserveras för dem. I arbetsdokumentet sågs biblioteken som naturliga platser för att främja möten samt öka bibliotekens betydelse för att främja demokrati i det finska samhället. De olika sätten för att föra en samhällelig diskussion i biblioteken ansågs också vara intressant. Sedermera har man fått goda erfarenheter av denna typ av evenemang, bland annat under regeringens biblioteksturné år 2019.

I Sitras projekt Biblioteken blir forum för folkstyret ville man därför prova hur en fysisk och virtuell mötesplats som förenar den lokala, regionala, nationella och EU-nivån kan byggas upp i anslutning till bibliotekstjänsterna och hur beslutsfattandet kan föras närmare människorna.

Försöken inom projektet passade också i den reviderade bibliotekslagens anda. Till lagens syften hör att främja ett aktivt medborgarskap, demokrati och yttrandefrihet. Lisäksi laissa yleisen kirjaston tehtäviksi mainitaan muiden tehtävien ohella yhteis-

kunnallisen ja kulttuurisen vuoropuhelun edistäminen. I försöken medverkade biblioteken i Uleåborg, Åbo, Jakobstad, Imatra, Enare och Mäntyharju. Syftet med försöken har varit att göra biblioteken till folkstyresforum som är bekanta och naturliga för alla finländare.

Målet är att mångdubbla mängden demokratiarbete som utförs av biblioteken

Regionförvaltningsverkets biblioteksväsende fortsätter sprida och utveckla resultaten från arbetet i projekthelheten Biblioteken blir forum för folkstyret. Regionförvaltningsverket svarar även för beviljande av extra statsbidrag för demokratiarbete i biblioteken. Detta kommer att utgöra en fortsättning på projektet. Den nya bidragsformen fördjupar det demokratiarbete i enlighet med bibliotekslagen som biblioteken utför redan nu och möjliggör också att nya perspektiv lyfts fram. [I december 2020 beslutade riksdagen om ett anslag på en miljon euro för att främja bibliotekens demokratiarbete](#) under år 2021.

En av de centrala uppgifterna för regionförvaltningsverkens biblioteksväsende är att dela ut statsbidrag och bidragsrutinerna har utvecklats på senare år. Under ansökningsomgången hösten 2021 testas acceleratör-evenemangen för första gången. I dessa kan de sökande tillsammans utveckla och förädla idéer för bidragsansökan. Regionförvaltningsverket har som mål att mångdubbla mängden demokratifrämjande verksamhet i biblioteken.

Denna utredning kan fritt utnyttjas av alla bibliotek och yrkespersoner inom bibliotekssektorn. I handboken hittar du till exempel anvisningar för hur du ska gå till väga om du vill anordna ett diskussionsmöte med EU-tema i samarbete med EU-aktörer. Handboken uppmuntrar även till samarbete med lokala och regionala aktörer när det gäller anordnande av fysiska eller virtuella evenemang.

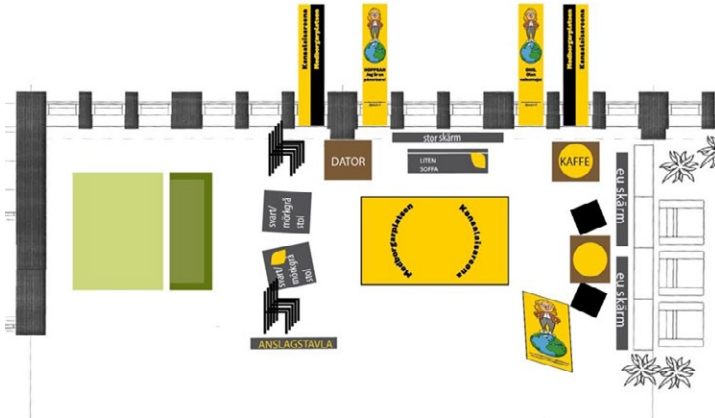
Utöver denna handbok och det extra statsbidraget har bland annat Rådet för de allmänna biblioteken, Biblioteksföreningen och andra aktörer som stöder biblioteket skapat en god grund för bibliotekens demokratiarbete. De som studerar till yrkespersoner inom området vid universitet och yrkeshögskolor har fått diskutera bibliotekens demokratiarbete i och med projektet.

I och med den aktiva utbildningsverksamheten inom regionförvaltningsverkets biblioteksväsende har det funnits en möjlighet att diskutera bibliotekens roll i att främja en samhällelig och kulturell dialog. Under ledning av regionförvaltningsverken har man sökt ett internationellt perspektiv i synnerhet i samarbete med nordiska bibliotek. Allt detta kommer att stärkas ytterligare när Finlands ställning som ett modelland för demokrati med förnyelseförmåga främjas.

Även undervisnings- och kulturministeriet anser att det är viktigt att projektet som Sitra genomfört och den extra finansiering för biblioteken som det medfört gör bibliotekens demokratiarbete mångsidigare och mer konkret för medborgarna. Ministeriet uppmuntrar därför alla bibliotek att aktivt göra försök och ta i bruk verktyg som passar deras verksamhetsmiljö bäst och att efter behov också förädla dem vidare.

Bilaga 1. Medborgarplatsen i Jakobstads bibliotek.

Exempel: Jakobstads bibliotek genomförde en fysisk plats, ”Medborgarplatsen”, för projektet. Den väckte biblioteksbesökarnas uppmärksamhet, fungerade som marknadsföringskanal för olika evenemang samt som evenemangsarena.

På platsen fanns rollouts med temat ”Hoppsan, jag är en påverkare” som planerats för projektet. En utomstående grafisk designer anlätades för det visuella uttrycket.

Bilaga 2. Mäntyharju biblioteks etiska spelregler för möten mellan ungdomar och beslutsfattare.

Bakgrund: Enligt Ungdomsbarometern (2019) röstar 79 % av ungdomarna, medan 77 % påverkar genom köpbeslut och bara 37 % genom att diskutera politiska frågor. Tron på påverkan genom köpbeslut har ökat. Även deltagande i demonstrationer och politiska diskussioner på sociala medier har stärkt bland de ungdomar som är intresserade av politik.

Projektet för att göra biblioteken i Södra Savolax till arenor för folkstyret är en del av det utvecklingsarbete som riksdagens presidium inlett och som syftar till att öka bibliotekens roll i möten och interaktion mellan medborgare och politiker/påverkare.

Utvecklingsarbetet leds av Sitra, som har valt sex finländska bibliotek för att skapa innovationer för nya rutiner. Mäntyharju bibliotek utvecklar utnyttjandet av fjärranslutningar och sociala medier i möten mellan ungdomar och politiker. De övriga stads/kommunbiblioteken är Uleåborg, Åbo, Imatra, Jakobstad och Enare.

Mål: Projektets mål var att testa konkreta distansmöten och dialog på sociala medier mellan ungdomar och politiker i Mäntyharju. I praktiken coachas ungdomar före möten att identifiera betydelsefulla saker som det är värt att försöka påverka. Politikerna/påverkarna informeras på förhand om vilka teman som tas upp till diskussion.

Spelregler: Syftet med mötena är inte att få ungdomarna att stöda ett visst parti, utan att i stället uppmuntra ungdomarna att påverka, aktivera dem i politiska diskussioner samt uppmuntra dem att modigt använda olika påverkanskanaler.

Vi coachar unga att vid möten använda spelreglerna för konstruktiv diskussion (Sitra 2017).

1. Lyssna på andra, avbryt inte och starta inga diskussioner vid sidan.
2. Delta i den gemensamma diskussionen och använd ett respektfullt språk.
3. Berätta om en egen erfarenhet, berättelse och dina egna tankar.
4. Diskutera en sak åt gången. Ställ frågor om du inte riktigt förstår.
5. Var närvarande och respektera andra och en konfidentiell diskussion.
6. Reflektera i lugn och ro och sammanställ saker. Lämna utrymme för ofullständighet.

Politikerna har ett särskilt ansvar vid möten.

7. Ungdomar uppskattar att politikerna tar reda på vad ungdomarna tänker och vad de anser vara viktigt.
8. En konkret dialogmässig behandling av ett ämne som ungdomarna lyft fram höjer mötetets värde
9. Ungdomarna är intresserade av politikernas egna berättelser som de kan leva sig in i och använda för att reflektera sin egen situation.
10. För att skapa distans till diskussionen kan man föreslå en bok som gjort stort intryck
11. Avslutningsvis är det bra att sammanfatta diskussionen, till exempel Vad lärde vi oss av diskussionen? Vilka insikter gav den?

SITRA

SITRAS UTREDNINGAR 195

I serien Sitras utredningar publiceras resultat av
Sitras framtidsarbete och försök.

ISBN 978-952-347-239-6 (PDF) www.sitra.fi

SITRA.FI

Östersjögatan 11–13
PB 160

00181 Helsingfors

Tfn 0294 618 991

 @SitraFund